

На часі розвиток слухового сприймання та формування вимови є одним з основних завдань навчально-реабілітаційного процесу, як у спеціальних загальноосвітніх школах (школах-інтернатах) для дітей глухих та зі зниженим слухом, так і в загальноосвітніх закладах, де поряд з чуючими навчаються діти з порушеннями слуху.

Підсумовуючи вищесказане, зазначимо, що робота у зазначеному напрямі має бути побудована з урахуванням загального розвитку слухово-вимовних закономірностей і спрямована на забезпечення різностороннього розвитку дітей зі зниженим слухом, на основі вивчення їх можливостей та залучення до всього, що є доступним їх чуучим одноліткам.

Література:

1. Нейман Л.В., Богомольський М.Р. Анатомия, физиология и патология органов слуха и речи: Учеб. для студ. Высш. пед. Учеб. заведений /Под ред. В.И. Селивестрова. – М.: ВЛАДОС, 2001.–224 с.
2. Рау Ф. Ф. Психологические вопросы использования слуха для формирования произношения у глухих детей //Дефектология. –1976.–№ 1. – С. 3
3. Назарова Л. П. Развитие слухового восприятия у детей с нарушениями: Уч. пособие. –М.,2001.

УДК: 376.- 056.36.016:62/64

КОМПЛЕКСНЕ ПРОГРАМНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗМІСТУ НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ РОЗУМОВО ВІДСТАЛИХ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

О.В. Чеботарьова

У статті розглянуто проблему удосконалення програмно-методичного забезпечення змісту спеціальної дошкільної освіти дітей із розумовою відсталістю. Охарактеризовано структуру комплексів програмно-методичного забезпечення змісту навчання та виховання у спеціальних дошкільних закладах.

Ключові слова: дошкільне виховання, розумово відсталі діти, комплекс програмно-методичного забезпечення.

Комплексное программно-методическое обеспечение содержания обучения и воспитания умственно отсталых детей дошкольного возраста

В статье рассматривается проблема усовершенствования программно-методического обеспечения содержания специального дошкольного образования детей с умственной отсталостью. Охарактеризована структура комплексов программно-методического обеспечения содержания обучения и воспитания в специальных дошкольных учреждениях.

Ключевые слова: дошкольное воспитание, умственно отсталые дети, комплекс программно-методического обеспечения.

Complex program and methodical providing content of training and education of mentally retarded children of preschool age

In the article the problem of improving program and methodology of the special education preschool children with mental retardation are exposed. The structure of the complexes of methodical program training are exposed.

Keywords: preschool upbringing, mentally retarded preschool children, complex of methodical program training.

Демократичні перетворення, що відбуваються в нашій країні, в тому числі й у корекційній освіті, прискорили реформування та модернізацію змісту навчання та виховання

дітей з особливостями психофізичного розвитку, зокрема, – дошкільників з розумовою відсталістю.

Тому, одним із важливих завдань лабораторії олігофренопедагогіки Інституту спеціальної педагогіки НАПН України у процесі виконання наукової теми «Науково-методичне забезпечення навчання розумово відсталих дітей різних вікових груп» була розробка Комплексу програмно-методичного забезпечення «Зміст корекційно-спрямованого навчання і виховання розумово відсталих дітей в спеціальних дошкільних закладах».

Експериментальне дослідження здійснювалось на базі спеціальних дошкільних закладів для дітей з розумовою відсталістю міст Києва, Білої Церкви, Харкова, Сум, Макіївки та ін.

На основі аналізу сучасних психолого-педагогічних досліджень з проблеми навчання та виховання дошкільників з розумовою відсталістю, досвіду корекційно-розвивального навчання таких дітей в країнах ближнього та дальнього зарубіжжя, вивчення стану практики, широкого обговорення та визначення проблем, пропозицій щодо вирішення завдань програмно-методичного забезпечення дошкільної ланки освіти розумово відсталих дітей, було розроблено концептуальні підходи щодо удосконалення змісту корекційно-розвивального навчання та виховання дошкільників з розумовою відсталістю.

Нові концептуальні підходи базуються на урахуванні особливостей психічного розвитку розумово відсталих дітей, зміні застарілої парадигми, яка забезпечує пасивне виживання, засвоєння готових знань на активну, свідому діяльність особистості. Ключовою позицією оновлення змісту спеціальної дошкільної освіти стало створення умов для системного розвитку можливостей розумово відсталої дитини, з метою збагачення її соціального досвіду, забезпечення максимальної адаптації та інтеграції її у суспільство.

Важливою умовою забезпечення особистісно-зорієнтованого навчання дошкільників є розробка *Комплексу програмно-методичного забезпечення корекційно-розвивального навчання та виховання дітей з розумовою відсталістю*, в якому закладено такі науково-методичні підходи:

- визнання своєрідності та унікальності періоду дошкільного дитинства, його особливої ролі в становленні особистості;
- відмова від надмірної інтелектуалізації, регламентації та інтенсифікації життя дитини;
- створення сприятливих умов для пізнавальної, мовленнєво-комунікативної, рухової активності дітей;
- посилення уваги корекційно-розвивального впливу на особистість у процесі провідних видів діяльності;
- диференціація та індивідуалізація навчання та виховання,
- врахування наступності в діяльності дошкільної та початкової шкільної ланок освіти;
- посилення педагогічної просвіти батьків дітей щодо особливостей навчання та виховання їхніх дітей, та залучення їх до співпраці.

Визначені науково-методичні підходи навчання та виховання розумово відсталих дошкільників сприятимуть успішній соціалізації дітей, оптимальному їхньому психофізичному розвитку в цілому.

Аналіз педагогічного досвіду свідчить, що розумово відсталі дошкільники на початкових етапах навчання, як правило, беспорядні в самообслуговуванні (не вміють одягатися, роздягатися, користуватися туалетом, мити руки, вмиватися, їсти тощо), не розуміють елементарні словесні інструкції педагога, у них несформовані передумови ігрової, предметно-практичної, продуктивної, елементарної трудової діяльності. Предметні дії, сенсорний розвиток у розумово відсталих дошкільників характеризуються значною недосконалістю, цей процес відбувається досить складно. Разом з тим, опанування провідними в цьому віці видами діяльності має важливе значення для пізнавального та особистісного розвит-

ку дитини, для успішної підготовки до шкільного навчання. Діти не вміють взаємодіяти, спілкуватися з дорослими, однолітками, у них не розвинене зв'язне мовлення. Порушення мовлення у дітей з розумовою відсталістю має системний характер, оскільки розповсюджується на усі її функції: комунікативну, пізнавальну, регулюючу. Усі пізнавальні процеси, важливі для подальшого розвитку дитини, знаходяться на низькому рівні. Вказані прогалини розвитку пояснюються відсутністю ранньої корекційно-педагогічної допомоги фахівців, надмірною опікою дитини у сім'ї, недосконалою організацією навчально-виховної роботи у спеціальних дошкільних закладах.

Отже, змістовий компонент корекційно-розвивального навчання дітей у спеціальному дошкільному закладі було оновлено з урахуванням реалізації гуманістичної, особистісно-зорієнтованої парадигми спеціальної освіти.

У результаті проведеного експериментального дослідження визначено зміст дошкільного навчання та виховання в спеціальних дошкільних закладах для розумово відсталих дітей, який реалізовано у розроблених навчально-корекційних програмах, зокрема: «Фізичне виховання та основи здоров'я», «Формування соціальних навичок», «Ігрова діяльність», «Сенсорне виховання», «Ознайомлення з навколишнім», «Формування елементарних математичних уявлень», «Мовленнєвий розвиток», «Трудове виховання», «Образотворча діяльність», «Конструювання», «Музичне виховання та ритміка», які успішно пройшли апробацію у спеціальних дошкільних закладах різних регіонів нашої країни.

На даному етапі співробітниками лабораторії олігофренопедагогіки було розроблено Комплекси програмно-методичного забезпечення «Ознайомлення з навколишнім» (Блеч Г. О.), «Формування ігрової діяльності» (Гладченко І. В.), «Трудове виховання» (Чеботарьова О. В.) «Сенсорне виховання» (Трикоз С. В.), які складаються з відповідних програм, методичних рекомендацій та дидактичних матеріалів до програмно-методичного забезпечення.

Програми розроблено за новою структурою, яка передбачає основні три колонки:

- зміст навчання та виховання;
- орієнтовні показники розвитку дитини;
- спрямованість корекційно-розвивальної роботи.

Зміст Комплексів програмно-методичного забезпечення розроблено з урахуванням особливостей інтелектуального, мовленнєвого та фізичного розвитку дошкільника, а також з урахуванням психічних, вікових особливостей розвитку, характеру провідного виду діяльності дошкільників з розумовою відсталістю.

Теоретичним підґрунтям для розробки змісту програмно-методичного забезпечення є положення, розроблені Л. С. Виготським, П. Я. Гальперінім, В. В. Давидовим, Д. Б. Ельконінім та ін. про сензитивні вікові періоди, про співвідношення корекції та розвитку, про актуальний та потенційний рівень розвитку дитини, про роль дошкільного віку в процесі соціалізації та ін.

У програмно-методичних комплексах враховано основні дидактичні засади дошкільної олігофренопедагогіки (О. А. Катаєва, О. А. Стребелева), структуру порушення розумово відсталої дитини, де на перший план виступають розлади інтелектуальної діяльності і виникаючі на цьому фоні вторинні відхилення, які виявляються в недорозвиненні емоційно-вольової сфери, фізичній слабкості, порушенні поведінці.

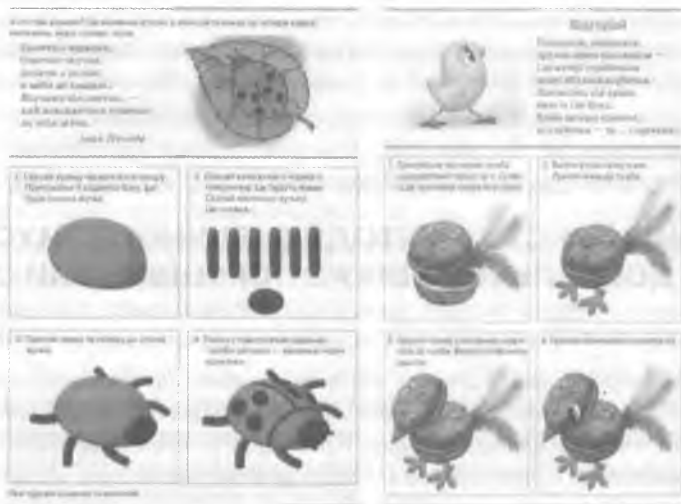
Зміст матеріалу враховує загальні та спеціальні принципи виховання та навчання, зокрема, науковості, системності, доступності, концентричності, повторюваності, індивідуального та диференційованого підходу у навчанні та вихованні.

Отже, у розроблених Комплексах з ігрової діяльності, сенсорного виховання, ознайомлення з навколишнім, трудового виховання, що складаються з програм, методичних

рекомендацій та дидактичних матеріалів, представлено інноваційний зміст та сучасні психолого-педагогічні технології корекційного навчання та виховання дітей з розумовою відсталістю, що базуються на особистісно орієнтованому підході до дитини.

Методичні рекомендації Комплексу висвітлюють структуру та завдання розділів навчання та виховання, зокрема, особливості розвитку дітей з інтелектуальною недостатністю, основні методичні підходи, а також методи та прийоми роботи з розумово відсталими дітьми 3-7 років, на протязі чотирьох років навчання; організацію корекційного навчання та виховання з окреслених провідних видів діяльності, основні напрямки роботи педагога, список використаної літератури.

Дидактичні матеріали містять розробки занять, корекційно-розвивальні завдання, опис рекомендованих дидактичних ігор, вправи різного рівня складності, які стимулюють пізнавальну діяльність, розвивають сприймання, мислення, пам'ять, мовлення, дрібну та загальну моторику, в цілому всі пізнавальні процеси дітей з розумовою відсталістю.



Мал. 1. Зразки завдань дидактичних матеріалів з художньої праці.

Так, наприклад, корекційно-розвивальні завдання з формування навичок ручної праці (Комплекс програмно-методичного забезпечення «Трудове виховання» для дошкільників з розумовою відсталістю) мають певну структуру: опис послідовності виконання завдання та інструкційну картку, цікаві віршички та загадки, підібрані до заданого об'єкту праці.



Мал. 2. Зразки виробів з природного матеріалу.

Врахування педагогами-вихователями особливостей організації основних видів та форм провідних видів діяльності дітей сприятиме пізнавальному, емоційно-вольовому та особистісному розвитку дошкільників з розумовою відсталістю; пробуджуватиме в них інтерес та потребу в продуктивній діяльності, сприятиме успішній їх адаптації та соціалізації у суспільство.

Використання в практиці роботи спеціальних дошкільних закладів розроблених Комплексів програмно-методичного забезпечення дошкільного навчання та виховання розумово відсталих дітей дозволить суттєво посилити корекційне спрямування навчально-виховного процесу, зосередити педагогічну увагу на формуванні особистості дитини як об'єкті процесу виховання.

Література:

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі». – К.: Світич, 2009. – 430 с.
2. Екжанова Е.А., Стребелева Е.А. Коррекционно-развивающее обучение и воспитание. Программа дошкольных образовательных учреждений компенсирующего вида для детей с нарушением интеллекта. – М.: Просвещение, 2005. – 272 с.
3. Программа для специальных дошкольных учреждений: воспитание и обучение детей с интеллектуальной недостаточностью/ Редактор Л. А. Тимофеева.– Мн.: Народная аскета, 2007.

УДК: 376 - 056.26: 616. 28 - 008. 14: 376. 015. 311: 796] - 053. 4

ЗНАЧЕННЯ, ЗМІСТ ТА МЕТОДИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМИ СЛУХУ

В.М. Шевченко

У статті автор розкриває значення, зміст та методи фізичного виховання дітей дошкільного віку з порушеннями слуху. Подає вміння та навички, якими діти повинні оволодіти протягом кожного вікового періоду, в розвитку моторики великих і малих рухів.

Ключові слова: діти з порушеннями слуху, фізичне виховання, фізичний розвиток, моторний розвиток, корекційна робота.

Значение, содержание и методы физического воспитания детей дошкольного возраста с нарушениями слуха

В статье автор раскрывает значение, содержание и методы физического воспитания детей дошкольного возраста с нарушениями слуха. Подает умения и навыки, которыми дети должны овладеть в течение каждого возрастного периода в развитии моторики больших и малых движений.

Ключевые слова: дети с нарушениями слуха, физическое воспитание, физическое развитие, моторное развитие, коррекционная работа.

significance, contents and methods of physical education of preschool age children with hearing violations

In this article the author reveals the significance, content and methods of physical education of preschool age children with hearing violations. He files skills that children should learning each age period in the development of large and small motor movements.

Keywords: children with hearing violations, physical education, physical development, motor development, corrective work.

Однією з найважливіших проблем дошкільної педагогіки є розуміння закономірностей розвитку дитини під час організації виховного процесу. Дошкільний вік є переломним